

DESC (Democratic Education in Schools) is een Europees project gefinancierd door het Erasmus+ Programma (Kernactie 2 - Samenwerking voor innovatie en uitwisseling van goede praktijken). Het project heeft als doel de integratie van de democratische onderwijsbenadering in Europese onderwijssystemen te bevorderen als een manier om levens- en burgerschapscompetenties op scholen te stimuleren.

DESC is mogelijk gemaakt dankzij de samenwerking van 10 partners in 5 landen, waaronder democratische scholen, staatsscholen, netwerken van staatsscholen en universiteiten. Dit zijn: GO! Scholengroep en Omnimundo (België) en QUEST (Quality Education in Europe for Sustainable Social Transformation) Leitutajate Külakool en Varstu School (Estland), OU "N.Y.Vaptsarov" Selanovtsi en Community for Democratic Education (Bulgarije), Istituto Comprensivo Carducci di Busca, Albergo della Tuscia (Italië) Universiteit van La Laguna (Spanje).

Om dit doel te bereiken is het DESC-project onderverdeeld in vier hoofdresultaten: PR1 Onderzoeksrapport; PR2 Docententraining; PR3 PLATFORM PR3 DESC REA; PR4 Richtlijnen en beleidsaanbevelingen.

Deze gids geeft antwoord op PR4.1, gebaseerd op de kwalitatieve analyse van de antwoorden van partnerinstellingen op twee interviews over nationaal beleid en visie op democratisch onderwijs. Dit rapport legt de diversiteit rond de twee onderwerpen vast en doet aanbevelingen gericht op het faciliteren van het ESCR-paradigma in Europese scholen, waarbij we ons bewust zijn van de diversiteit van het uitgangspunt, inspanningen worden ook verschillend gedaan in elke onderwijscontext.

Geschreven door:

María Inmaculada Fernández Esteban
Ana Luisa Sanabria Mesa
Cecilia Verónica Becerra Brito
Anabel Bethencourt Aguilar
Sara González Pérez
Ainoa Escribano Miralles

De licentie staat vertalingen toe die de inhoud respecteren. De auteurs zijn niet verantwoordelijk voor de vertalingen van andere partners.

De afbeeldingen in dit document zijn gegenereerd met behulp van kunstmatige intelligentie.

Partners:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

 **Universidad
de La Laguna**

Go! Scholengroep Brussel (België)

- Henrique Juca

Omnimundo Basisschool (België)

- Kenny Vrancken

QUEST (Kwaliteitsonderwijs in Europa voor Duurzame Sociale Transformatie)

- Martina Paone

IC Carducci Busca Cn Italië

- Davide Antonio Martini

- Nadia Turijn

- Grazia Lovera

Universiteit van La Laguna

- Talía Cristina Morillo Lesme

Gemeenschap voor Democratisch Onderwijs (Bulgarije)

- Magi Blagoeva

Nicola Vaptsarov Basisschool

- Ivalina Roesinova

Albero della Tuscia. Culturele vereniging "io vivo dentro di me" (Italië)

- Matteo Sturlese

- Valeria Mincione

Varstu School (Estland)

- Kadi Määr

- Ele Raha

Leiutajate Külakool

- Hendrik Noor.

1. Definitie van democratisch onderwijs.

Democratisch onderwijs in de Europese Unie

Verschillen tussen deelnemende landen

2. Beleidsaanbevelingen van de macrocontext

Contextualisering van democratisch onderwijs in elk land

Vaststelling van richtlijnen voor politieke actie op de korte, middellange en lange termijn

Bevordering van sociaal onderzoek en onderwijsvernieuwing in de context van democratisch onderwijs

Overdraagbaarheid en impact op de verschillende praktijken van de betrokken agenten.

Evaluatie van de genomen maatregelen en duurzaamheid van het voorstel.

3. Beleidsaanbevelingen voor de microcontext

Beleidsimplicaties voor democratisch onderwijs op regionaal en centrumniveau

Middelen en infrastructuur verschaffen voor de ontwikkeling van democratisch onderwijs

Opleiding van pedagogisch medewerkers in democratisch onderwijs

Democratische principes in de organisatie van scholen

Democratische principes in onderwijsstrategieën

4. Analyse-instrument voor democratisch onderwijs reflectie op aspecten van onderwijsbeleid.

Reflectie-instrument voor democratisch onderwijs op elementen van het onderwijsbeleid

Definitie van democratisch onderwijs

Er bestaat geen consensus over de definitie van democratisch onderwijs, aangezien elk van de scholen en leergemeenschappen die zichzelf als democratisch definiëren een eigen manier heeft om een aantal basisideeën te interpreteren en in praktijk te brengen, waarbij de prioriteiten op allerlei manieren kunnen variëren. Wat ze gemeen hebben is dat het scholen of leergemeenschappen zijn waarin democratisch onderwijs de centrale filosofische en pedagogische benadering is.

In Europa bestaat al eeuwen ervaring met democratische scholen en elk jaar ontstaan er kleine, particuliere, democratische scholen, die mogelijk als sociaal en economisch elitair worden beschouwd. Deze scholen zijn baanbrekende voorhoedespelers, "pioniers van mogelijkheden", zoals Derry Hannam ze definieerde (2020). Kleine, private, gemeenschapsgerichte scholen, die ondanks grote successen op het vlak van het welzijn van de kinderen, de neiging hebben om gemarginaliseerd te blijven en er niet in slagen om de meerderheid van de kinderen te bereiken. Ze bevinden zich vaak in de marge van het openbare schoolsysteem, worden niet gesubsidieerd door de overheid en hebben geen wettelijk kader dat hen erkent, maar ze streven ernaar om inclusief en betaalbaar te zijn.

In de resolutie van de 13e Internationale Conferentie over Democratisch Onderwijs, die plaatsvond in Berlijn in 2005, werden de principes van het recht van lerenden aangenomen, samengevat in twee delen:

- ze kunnen hun eigen beslissingen nemen over leren en alle andere gebieden van het dagelijks leven. In het bijzonder kunnen ze individueel bepalen wat ze doen, wanneer, waar, hoe en met wie, zolang hun beslissingen geen inbreuk maken op de vrijheid van anderen om hetzelfde te doen.
- gelijke inspraak hebben bij het nemen van beslissingen over hoe hun organisaties, in het bijzonder hun scholen, worden bestuurd en welke regels en sancties eventueel nodig zijn. (EUDEC, 2024)

Op basis van deze uitgangspunten besloot een groep professionals, onderzoekers en enthousiaste leerkrachten in 2021 een project op te zetten met de ambitie om democratisch onderwijs in openbare scholen te verspreiden: Project DESC (Democratisch Onderwijs in Scholen).

Kenmerken:

1. Het bevordert zelfgestuurd leren, in die zin dat leren niet moet worden gestandaardiseerd door een curriculum of een strategie die kinderen niet hebben gekozen.
2. Leren is gebaseerd op vrij spel als leermethode die de noodzakelijke basis biedt voor zelfstandig onderzoek.
3. De omgeving met meerdere leeftijden maakt het mogelijk om formeel en niet-formeel leren te versterken, de autonomie van de jongste kinderen te bevorderen en te leren zorgen voor de oudere kinderen.
4. Omgevingsfactoren in de ontwikkeling van kinderen zijn fundamenteel.
5. Volwassenen zijn mentoren en begeleiders, begeleiders genoemd.
6. Assemblies als een activiteit waarin conflictoplossing en besluitvorming worden aangemoedigd en waaraan kinderen en volwassenen in gelijke mate deelnemen.
7. Humanistische benadering. Kinderen worden gezien als unieke, competente individuen, begiftigd met de nieuwsgierigheid en motivatie die nodig zijn om zichzelf te zijn.
8. De menselijke natuur is van nature welwillend en kinderen hebben het vermogen om, naast nieuwsgierig en gemotiveerd, altruïstisch te zijn.
9. De school als open systeem. Er worden doelbewuste samenwerkingsverbanden opgezet tussen scholen en hun bredere gemeenschap.

1.1. Democratisch onderwijs in de Europese Unie

De Europese Commissie adviseert de lidstaten om onderwijshervormingen door te voeren om de belangrijkste doelen van het onderwijs te verenigen: De ontwikkeling van een brede kennisbasis, voorbereiding op de arbeidsmarkt, voorbereiding op het leven als actieve burgers en persoonlijke ontwikkeling.

Om ervoor te zorgen dat de onderwijsstelsels van de lidstaten worden afgestemd op of inspelen op de ontwikkeling van 21e-eeuwse vaardigheden die lerenden nodig hebben om actieve en voldoende schenkende individuen te worden, heeft de EU in mei 2018 de aanbeveling inzake acht sleutelcompetenties voor een leven lang leren aangenomen, die de aanbeveling uit 2006 actualiseert, rekening houdt met de vereisten van de wereld waarin we vandaag leven, en richtsnoeren en voorbeelden van goede praktijken biedt. De bijgewerkte aanbeveling definieert acht sleutelcompetenties voor een leven lang leren: Geletterdheid, Meertaligheid, Wiskundige competentie en Competentie op het gebied van exacte wetenschappen, technologie en techniek, Digitaal, persoonlijk, sociaal en lerend burgerschap, Ondernemerschap en Cultureel bewustzijn en culturele expressie.

1.2 Verschillen tussen deelnemende landen

De politiek van elk land en het democratische traject bepalen tot op zekere hoogte aspecten zoals de mate van economische en leerplanautonomie, de lerarenopleiding en de participatie van leerlingen en families, en in het algemeen van de hele onderwijsgemeenschap.

Landen als Bulgarije, die iets meer dan dertig jaar geleden een politieke overgang naar een model van representatieve democratie ondergingen, hebben een onderwijssysteem dat de afgelopen jaren weinig veranderingen heeft ondergaan. In

die zin is het pedagogische model dat dit systeem overstijgt het traditionele en logocentrische model, zonder autonomie van de centra ten opzichte van het curriculum, maar met autonomie in het beheer van de middelen, dat valt onder het beheer van de educatieve centra zonder vertegenwoordiging van de studenten en met de deelname van gezinnen beperkt tot het ondersteunen van de school via de ouderraad, zonder dat deze raad verplicht is in alle scholen. Merkwaardig genoeg wordt het Primair Onderwijs bepaald door het behalen van 8 sleutelcompetenties, waaronder de digitale competentie niet valt.

In België vinden we een onderwijssysteem dat gebaseerd is op 9 competenties in het basisonderwijs en hoewel elke regio zijn eigen bijzonderheden heeft, is het onderwijssysteem gebaseerd op inclusie, participatie, evaluatie (intern en extern) en participatie van gezinnen en leerkrachten in de besluitvorming op het gebied van schoolmanagement en curriculum.

De Italiaanse onderwijshervorming van 2015 wordt gekenmerkt door een toename in de mate van autonomie van scholen, zodat elke school het initiatief heeft in de besluitvorming over curriculaire aspecten. De onderwijsgemeenschap bestaat uit leerkrachten, leerlingen, gezinnen, schoolleiders en de lokale overheid. Het wordt beschouwd als het competentiekader dat door de EU wordt aanbevolen.

Estland is bezig met een onderwijshervorming en begin dit jaar zijn de decreten voor de verschillende fases gepubliceerd. De curriculaire richting van het onderwijs is gebaseerd op het Europese competentiekader, hoewel meertaligheid en ondernemerscompetentie er niet in zijn opgenomen.

Beleidsaanbevelingen van de macrocontext

2.1. Contextualisering van democratisch onderwijs in elk land.

Democratisch onderwijs moet gedefinieerd en begrepen worden in de context van het land waarin het bevordert of verder versterkt moet worden. Regeringen moeten democratisch onderwijs zien als een onmisbaar element voor een samenleving die coherent is met haar aanpak. Gezien het belang van deze constructie en afhankelijk van de historische context van elk land en de verworven rechten, kunnen de basispijlers van de democratische principes van het onderwijs al vervuld zijn door de identiteitsmechanismen die in een bepaalde context gepromoot en verwezenlijkt worden. Het traject van versterking van openbaar en open onderwijs voor iedereen is al een wijdverbreid democratisch principe in veel landen en een zichtbare realiteit van democratische principes in nationale contexten.

Vergelijkend beleid laat echter verschillen zien in democratische onderwijsacties in verschillende landen, zodat in andere contexten daarentegen verder moet worden gewerkt aan het consolideren van deze democratische principes in het schoolonderwijssysteem zelf, het verankeren van deze principes in het algemene curriculum zelf en het vaststellen van nationale actiemaatregelen voor democratische aandacht in het onderwijs.

Ondanks mogelijke verschillen tussen landen in de ondernomen democratische acties, moeten het belang en de consolidatie ervan gehandhaafd blijven. De consolidatie van deze democratische inspanningen en hun continuïteit moet in elk land worden overwogen, waarbij moet worden gezorgd voor manieren om ze te verdiepen, uit te

breiden en te versterken, rekening houdend met hun eigenaardigheden en de culturele, sociale en pedagogische trends van de verschillende onderwijsystemen.

2.2. Vaststelling van richtsnoeren voor politieke actie op korte, middellange en lange termijn

In landen waar democratisch onderwijs niet voldoende ingeburgerd is, is het nodig om diepgaande curriculaire hervormingen en veranderingen te overwegen die de openbare, vrije en alomvattende principes van democratisch onderwijs versterken of ernaar terugverwijzen.

In deze zin moeten het eigenlijke doel en de algemene doelstellingen van het schoolsysteem in zijn verschillende fases democratisch onderwijs bevorderen, waarbij de ontwikkeling van competenties, pedagogische modellen en educatieve benaderingen in de richting van onderwijs in ethisch-democratische principes wordt gesuperponeerd. Modaliteit. De wijze van participatie en evaluatie moet coherent zijn met deze pedagogische benaderingen van het begrip van onderwijs en zijn veelvoudige curriculaire elementen voor democratisch onderwijs.

Het opstellen van maatregelen voor democratisch onderwijs heeft invloed op de materialisatie van concrete en geplande acties die democratische principes waarborgen of versterken op verschillende strategische niveaus van korte, middellange of lange termijn van de vroegste stadia tot de meest gevorderde leeftijden van het onderwijssysteem.

2.3. Bevordering van sociaal onderzoek en onderwijsvernieuwing in de context van democratisch onderwijs

Democratisch onderwijs moet, zelfs in contexten waarin het al wordt verondersteld en bereikt, grondig worden bestudeerd en bestudeerd. Enerzijds om het belang ervan te kunnen opmerken en om te kunnen bijsturen wanneer democratische principes in het onderwijs misschien worden losgelaten of wankelen, om ervoor te zorgen dat democratische principes een principe blijven om te verdedigen vanwege de educatieve en sociale bijdragen en implicaties die ze bieden voor democratisch burgerschap. Aan de andere kant maakt het blijven verdiepen van democratisch onderwijs door middel van sociaal onderzoek en inspanningen voor onderwijsvernieuwing op dit gebied het mogelijk om het te bereiken en de werkelijke impact van deze onderzoeks- en innovatieprojecten in verschillende contexten en in de integrale ontwikkeling van mensen.

De ambiguïteit van de term democratisch onderwijs moet gematerialiseerd worden in de context van elk land en afgebakend worden in de concrete acties die elk land moet opzetten. De benadering van onderzoek naar democratisch onderwijs en onderwijsvernieuwing op deze gebieden maakt het mogelijk om de dialoog voort te zetten, onderzoek te onderbouwen en te consolideren met een impact op de gemeenschap waarin het onderzoek plaatsvindt, en de resultaten van dit onderzoek

en innovatie voor publieke, transparante en ethische doeleinden terug te geven aan een democratische gemeenschap die zich inzet voor en verantwoordelijk is voor haar eigen resultaten.

2.4. Overdraagbaarheid en impact op de verschillende praktijken van de betrokken agenten

Democratisch onderwijs, hoewel dubbelzinnig in zijn begrip en definitie, vereist een voortdurende betrokkenheid en dynamiek voor democratisch onderwijs. In deze zin moet de politieke impuls voor dit democratische onderwerp een prioritaire taak zijn voor beleidsmakers in het onderwijs, nationale overheidsinstanties, onderwijsnetwerken van leraren en scholen, gemeenschappen en gezinnen, enzovoort. De betrokken actoren moeten de democratische waarden in elke gemeenschap versterken om de integrale opvoeding te ontwikkelen van alle mensen die tot hetzelfde land, dezelfde gemeenschap, dezelfde autonomie of dezelfde regio behoren.

Democratisch onderwijs moet aandacht hebben voor alle mensen, de vooruitgang van de mensen die de meeste hulp nodig hebben ondersteunen en vergemakkelijken en tegelijkertijd in staat zijn om zijn educatieve en sociale benaderingen en strategieën over te dragen en uit te breiden voor het creëren en implementeren van verschillende democratische initiatieven voor een solide cultuur die in staat is om (opnieuw) te leren van zijn eigen vooruitgang.

2.5. Evaluatie van de genomen maatregelen en duurzaamheid van het voorstel

De maatregelen die worden genomen voor democratische opvoeding moeten worden herzien en geëvalueerd, met een tweeledig doel: onderzoeken welke beleidsacties moeten worden bijgewerkt of gewijzigd en aandacht besteden aan de herziening en evaluatie van de geleverde inspanningen.

Om deze evaluatie uit te voeren, is het nodig om in elk land indicatoren te selecteren die, op basis van de definitie van deze benadering in de nationale politieke strategie, voldoende dekking hebben en de solvabiliteit, toepasbaarheid en realisatie van de duurzaamheid van democratische principes in de huidige onderwijssystemen aangeven.

De materialisatie en realisatie van deze indicatoren moet gepaard gaan met manieren om voldoende empirisch bewijs te meten en te verzamelen, zodat we kunnen zien of de definitie van deze verificatie-instrumenten al dan niet wordt nageleefd. De acties die volgen op deze evaluaties moeten routes bevorderen om door te gaan met het maken van actieplannen om het democratisch onderwijs, de toepasbaarheid en overdraagbaarheid ervan naar andere en nieuwe contexten te verbeteren. Met andere woorden, het is noodzakelijk om mechanismen op te zetten om de gevolgen van deze acties te meten in termen van sociale en publieke impact, gebaseerd op solide gegevens waarmee de verwachte en behaalde resultaten kunnen worden geverifieerd.

3. Beleidsaanbevelingen voor de microcontext

3.1. Beleidsimplicaties voor democratisch onderwijs op regionaal en centrumniveau

Democratisch onderwijs vereist nauwe samenwerking tussen regeringen, organisaties, gemeenschappen, gezinnen en studenten om ervoor te zorgen dat de besluitvorming door verschillende sectoren wordt gedragen en duurzaam is in de tijd. Deze politieke betrokkenheid mag niet beperkt blijven tot louter politieke goede bedoelingen voor de ontwikkeling van democratische waarden, maar vereist betrokkenheid en echte acties die een effect hebben op de democratische cultuur, van nationale wetgeving tot de zachtste en meest subjectieve praktijken van de onderwijspraktijk.

3.2. Middelen en infrastructuur verschaffen voor de ontwikkeling van democratisch onderwijs

Een van de belangrijkste initiatieven die de instellingen moeten nemen, is de noodzakelijke financiering voor instellingen die onderzoeks- en innovatieprojecten bevorderen en de implementatie van deze praktijken, waardoor ze een openbaar, eerlijk, ethisch en democratisch kwaliteitsonderwijs voor en door de samenleving in stand kunnen houden.

Om de overdraagbaarheid en verspreiding van resultaten te vergemakkelijken, moet ook de uitvoering van maatregelen voor het creëren van ondersteunend materiaal en analoge en digitale hulpmiddelen worden bevorderd om de digitale geletterdheid van de samenleving te stimuleren als een vorm van ethische ontwikkeling en als een palliatieve maatregel voor generatie- of genderkloven.

3.3. Opleiding van onderwijsgevenden in democratisch onderwijs

Democratisch onderwijs moet een plaats krijgen op de opleidingsagenda van alle voorstellen voor basiskwalificaties voor onderwijsmedewerkers. Initiële, maar ook permanente en voortdurende training in democratische waarden, zal een gevoeliger leren van onderwijsprofessionals mogelijk maken voor gedeelde besluitvorming, nauwe samenwerking tussen agenten en de goede actie van democratische onderwijspraktijk die zal resulteren in historisch, sociaal en vormend rechtvaardigheidsbewustzijn voor het werk van subjectiverende studenten.

3.4. Democratische principes in de organisatie van scholen

Op scholen is het relevant om dezelfde behoefte aan samenwerking en het delen van democratisch onderwijs te stimuleren. Schoolorganisaties moeten in staat zijn om ervaringen met goede democratische praktijken te creëren en te delen met hun eigen onderwijzend personeel. Tegelijkertijd moeten ze netwerken van communicatie en samenwerking creëren en genereren met scholen en organisaties die dezelfde principes delen, en sterke democratische netwerken kunnen genereren om relaties en wederzijdse verrijking te versterken voor lokale democratische en formatieve rechtvaardigheid.

3.5. Democratische principes in strategieën voor onderwijspraktijken.

Bovendien is binnen de actie- en opleidingsmaatregelen binnen dezelfde schoolcontext de rol van de families van fundamenteel belang voor de integrale ontwikkeling van de leerlingen en voor hun betrokkenheid bij hun leerproces; anderzijds is de betrokkenheid en deelname van de gemeenschap buiten de school

ook relevant voor de ontwikkeling van de lokale context en voor de aanpak van het culturele aanbod van de omgeving.

Een democratische opleiding moet mechanismen en middelen creëren voor de participatie van studenten, zodat zij zich kunnen uiten en hun mening kunnen geven als goede onderwijspraktijk en samen met onderwijsprofessionals beslissingen kunnen nemen.

4. Analyse-instrument voor democratisch onderwijs reflectie op aspecten van onderwijsbeleid.

Onderwijsbeleidsfactoren zijn niet alleen relevant omdat ze het onderwijsmodel en de structuur van het schoolsysteem bepalen, maar ook omdat ze het kader vormen van waaruit strategieën voor het ontwerp en de integratie van veranderings- en innovatieprocessen in het onderwijs worden vastgesteld.

Daarom maakt het identificeren van de onderwijsbeleidsfactoren die kenmerkend zijn voor onderwijssystemen van openbare scholen het enerzijds mogelijk om de strategieën te definiëren die de overdraagbaarheid van de innovatieve onderwijservaringen van democratische scholen kunnen vergemakkelijken, maar is het ook zeer nuttig om vast te stellen welke de gemeenschappelijke elementen zijn met de onderwijsmodellen van het openbaar onderwijs, en ook vanuit welke elementen en/of structuren kan worden begonnen met de erkenning van democratische scholen binnen het openbare schoolsysteem.

De meest coherente strategie is het uitwerken en ontwerpen van een innovatieproject gebaseerd op het onderwijsmodel van democratische scholen en dit te presenteren in de verschillende publieke onderwijsinstellingen, zowel in de macro-politieke instellingen van de ministeries en departementen van onderwijs als in de micro-politieke instellingen vertegenwoordigd door de onderwijscentra/scholen.

Er moet echter rekening mee worden gehouden dat het ontwerpen en ontwikkelen van het model van democratische scholen als onderwijsinnovatieproject gebaseerd moet zijn op de politieke factoren die het model en de structuur van het schoolsysteem in elk land en/of regio bepalen en karakteriseren.

Schoolsystemen worden gedefinieerd door de volgende onderwijsbeleidsfactoren:

1. **De maatschappelijke (politieke, economische en educatieve) redenen voor de noodzaak van verandering: De relevantie van de noodzakelijke veranderingen, de redenen voor deze behoeften en de sociaal-educatieve effecten ervan uitleggen en verspreiden.**
 1. *Wat zijn de kenmerken van het democratische schoolmodel? Waarom zijn ze belangrijk? Welke onderwijsprestaties kunnen geleverd worden? Wat zijn de voordelen? De integratie van het democratische schoolmodel in de openbare onderwijssystemen van verschillende landen, Welke voordelen zou dit voor de maatschappij opleveren?*

2. Strategieën voor het verspreiden en integreren van de voorgestelde veranderingen: Wat moet er veranderd worden en hoe? Op welke curriculaire elementen kan worden voortgebouwd?

Curriculum: contexten, actoren en elementen

Macrobeleid op het gebied van onderwijs: Politieke instellingen die verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming over het schoolsysteem en het curriculumontwerp (ministeries, onderwijsdepartementen, enz.).

Welke niveaus van concreetheid van het curriculum worden bepaald in een macro-politieke context?

II. Welk minimumniveau van curriculaire concretisering is nodig om het innovatieproject naar democratisch onderwijs uit te werken?

Wat zijn de onderwijsprincipes, competenties, doelstellingen, methodologische en beoordelingsprincipes van het curriculum dat is ontworpen door macro-politieke instellingen die verwant zijn aan het democratische schoolmodel?

III. Wat zijn de gevestigde curriculaire elementen van waaruit we het innovatieproject over democratisch onderwijs kunnen beginnen uit te werken?

Microbeleid: Gedefinieerd door de besluitvorming van onderwijsagenten (leerkrachten, gezinnen en studenten), vooral het soort beslissingen dat ze kunnen nemen en hoe ze het onderwijzen en leren (curriculum) en het functioneren van scholen en klaslokalen beïnvloeden.

Stelt de overheid een gesloten leerplan op dat op scholen moet worden toegepast of stelt ze juist een open leerplan op dat moet worden gespecificeerd en aangepast aan de sociaal-educatieve kenmerken van scholen? Stellen scholen hun leerplan op op basis van de minimumeisen die door macropolitieke instellingen zijn vastgesteld?

IV. Van welke elementen en kenmerken van schoolcurricula kunnen we uitgaan om het innovatieproject voor democratisch onderwijs te ontwerpen?

Kunnen onderwijsagenten (leerkrachten, gezinnen en leerlingen) beslissingen nemen over wat en hoe er onderwezen en geleerd wordt? Welke actoren kunnen zulke beslissingen nemen?

- V. *Is de deelname van alle onderwijsactoren nodig in de besluitvorming over wat en hoe te onderwijzen? Welke actoren hebben we nodig om het onderwijsvernieuwingproject over democratisch onderwijs te ontwerpen en te ontwikkelen?*

3. Modellen en strategieën voor de dynamisering en bevordering van veranderings-, innovatie- en verbeteringsprocessen in het onderwijs: Oproepen voor innovatieprojecten door macro-politieke instellingen en de deelname van scholen aan onderwijsinnovatieprojecten.

Welke macrobeleidsstrategieën worden gebruikt om verandering en verbetering in het schoolonderwijs aan te moedigen? Zijn er oproepen voor onderwijsinnovatieprogramma's? Over welke thema's? Onder welke participatievoorwaarden? Hoe participeren scholen en verschillende onderwijsactoren? Worden ze gefinancierd? Hoe worden ze verspreid en overgedragen naar andere scholen?

- VI. *Welke kenmerken en elementen van deze strategieën kunnen we als uitgangspunt nemen om het model van democratische scholen te presenteren en te verspreiden als een project van verandering en innovatie voor de verbetering van het onderwijs? Welke kenmerken en elementen zijn nodig en worden niet overwogen in het huidige onderwijsbeleid?*

4. Organisatiestructuur van onderwijscentra:

Scholen als sociaal-educatieve instellingen. De bestuursstructuren moeten open en representatief zijn om de participatie en betrokkenheid van alle onderwijsactoren aan te moedigen, en deze structuren moeten een horizontaal en samenwerkend leiderschap ontwikkelen in de onderwijsgemeenschap van de school.

Wat is de organisatiestructuur van scholen die op macropolitiek niveau wordt bepaald?

- VII. *Is het mogelijk om uit te gaan van enkele kenmerken van de organisatiestructuur die voor scholen is opgezet? Welke*

organisatiestructuur zou nodig zijn om het innovatieproject rond democratisch onderwijs te kunnen ontwikkelen?

Welke mate van autonomie hebben scholen?

VIII. Hebben scholen voldoende autonomie en welke mate van autonomie is nodig om het innovatieproject rond democratisch onderwijs te kunnen ontwikkelen?

Welke directies hebben scholen, hoe worden besluitvormingsprocessen uitgevoerd, welke beslissingen worden genomen door elk van de onderwijsactoren: leerkrachten, lokale autoriteiten, administratief personeel, gezinnen en leerlingen?

IX. Kunnen we uitgaan van de besluitvormingsorganen en -processen die op scholen gebruikt worden? Welke bestuursorganen en welk participatieniveau zouden nodig zijn om het innovatieproject rond democratisch onderwijs te kunnen ontwikkelen?

Hoe zijn scholen georganiseerd: top-down en hiërarchisch of cross-organisatorisch en collaboratief?

X. Welk organisatiemodel is nodig om het Innovatieproject Democratisch Onderwijs te kunnen implementeren? Kunnen we uitgaan van het huidige organisatiemodel van scholen?

Wat voor soort leiderschap wordt meestal ontwikkeld in scholen die deel uitmaken van het openbare schoolnetwerk?

XI. Wat voor soort leiderschap is er nodig om het Innovatieproject Democratisch Onderwijs te kunnen ontwikkelen? Kunnen we uitgaan van het leiderschap dat in scholen wordt ontwikkeld?

Welke relatie is er tussen school en gezin in openbare scholen?

XII. Wat voor soort relatie met gezinnen is belangrijk in een democratische school? Kunnen we voortbouwen op de relatie tussen gezin en school die zich al ontwikkelt in scholen?

5. Initiële en nascholing van docenten:

Leraren als educatieve agenten in de algemene zin van het woord: sociale en culturele agenten. Leraren als kritische en reflectieve subjecten. Docenten als agenten van verandering en innovatie.

Welke competenties moet een leerkracht ontwikkelen en verwerven?

XIII. Van welke van deze competenties kunnen we uitgaan? Welke competenties zijn nodig voor leerkrachten om de onderwijsprincipes van een innovatieproject over democratisch onderwijs te integreren en te ontwikkelen?

Op welke kennisgebieden moet de lerarenopleiding invloed hebben of zich richten?

XIV. Over welke kennisgebieden (disciplines) moet een leerkracht beschikken om te kunnen deelnemen aan een innovatieproject over democratisch onderwijs?

Initiële lerarenopleiding: Hoe en waarin moeten leerkrachten worden opgeleid? Door wie/wie? Waar?

XV. Welke aspecten van de initiële lerarenopleiding zijn nuttig voor de initiële opleiding van leerkrachten in een democratische school? Welke opleiding zou een leerkracht moeten hebben om de principes van een democratische school te begrijpen?

Bijscholing van leerkrachten: Training in educatief handelen op school en in de klas? Opleiding door deskundigen op het gebied van sociologie, psychologie en pedagogie? Opleidingsstrategieën: cursussen, workshops, conferenties en/of opleiding op school en in de klas?

XVI. Welke elementen en kenmerken van bijscholing zijn nuttig voor de bijscholing van leerkrachten in democratische scholen? Welke didactische strategieën moeten ontwikkeld worden in de bijscholing van leerkrachten in een democratische school?

Moet bijscholing worden gekoppeld aan initiële training en bijscholing?

XVII. Welke verbanden moeten er bestaan tussen de initiële opleiding en de bijscholing van leerkrachten om de overname en ontwikkeling van de onderwijsprincipes van democratische scholen te vergemakkelijken?

Hoe krijgen leerkrachten toegang tot scholen om hun functie als leerkracht uit te oefenen?

XVIII. *Zijn de vormen van toegang van leerkrachten tot openbare scholen geldig voor de ontwikkeling van het model van democratisch onderwijs? Welke vormen van toegang tot de onderwijspraktijk zijn nodig om het innovatieproject over democratisch onderwijs te kunnen ontwikkelen?*

6. Economische steun als pijler voor het functioneren van scholen in hun globale dimensie: infrastructuur, menselijke en technische hulpbronnen.

Welke instellingen zijn betrokken bij de financiering van scholen?

XIX. *Zijn publieke schoolfinancieringsinstellingen geldig voor democratische scholen? Welke instellingen zijn nodig om de implementatie en ontwikkeling van een onderwijsinnovatieproject over democratisch onderwijs te financieren?*

Wat is de aard van de financiering: overheidsfinanciering (ministeries van Onderwijs, ministeries van Onderwijs, lokale overheden), particuliere financiering (particuliere scholen: gezinnen), sociale financiering (andere sociale instellingen)?

XX. *Wat voor soort financiering heeft een democratische school nodig en kan dat hetzelfde zijn als voor openbare scholen?*

Welke onderwijsactoren en/of schooldirecties beslissen over het gebruik van de financiering? Worden beslissingen over hoe en waarover de ontvangen financiering wordt verdeeld en waarom en hoe ze worden genomen, geïnformeerd?

XXI. *Is het managementmodel van openbare scholen geldig in democratische scholen? Wie moet de financiering beheren en erover beslissen in een democratische school?*

7. Effectevaluatie van voorstellen voor verandering en innovatie voor onderwijsverbetering:

De voorstellen voor verandering en vernieuwing moeten expliciet de educatieve elementen (indicatoren) maken die men wil verbeteren, evenals de processen (wanneer en wie evalueert) en de instrumenten (waarmee) die gebruikt moeten worden om geleidelijk de vooruitgang en prestaties aan te tonen die geboekt zijn in overeenstemming met het voorgestelde ontwerp dat de implementatie in klaslokalen en educatieve instellingen heeft geleid en georiënteerd; maar ook de aspecten waarop het invloed moet blijven uitoefenen en die wijzigingen vereisen om vooruitgang te blijven boeken in het verbeteren van het onderwijs. Het onderwijsmodel van democratische scholen als een voorstel voor verandering en innovatie moet ook worden geanalyseerd en geëvalueerd

Welke evaluatieve indicatoren identificeren het innovatieproject in het kader van het begrip van democratisch onderwijs binnen het wat, waarom, waarvoor en hoe van deze voorstellen voor verandering en verbetering in het onderwijs?

XXII. *Wat zijn de elementen die kenmerkend zijn voor het onderwijsmodel van democratische scholen, waarvoor*

bewijsmateriaal beschikbaar is dat verbeteringen in het onderwijs aantoont?

Welke instrumenten zijn of moeten worden gebruikt om informatie te verzamelen over de vooruitgang in de verbetering van het onderwijs?

XXIII. Welke instrumenten zijn gebruikt in democratische scholen om de sterktes en zwaktes van het onderwijsmodel dat hen definieert aan te tonen?

Welke onderwijsactoren moeten het onderwijsproces evalueren dat in onderwijsvernieuwingsprojecten is ontworpen en ontwikkeld? Moet het innovatieproject worden onderworpen aan interne en externe evaluaties?

XXIV. Welke actoren hebben de processen en resultaten in de onderwijspraktijk van democratische scholen geëvalueerd en geëvalueerd?